

פרשת חוקת תש"פ
חטאו של משה

במדבר פרק כ

(ז) וַיְדַבֵּר יְקֹנָק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ח) קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעינינו ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם: (ט) ויקח משה את המטה מלפני יקנאק כאשר צוהו: (י) ויקהלו משה ואהרן את הקהל אל פני הסלע ויאמר להם שמעו נא המרים המן הסלע הזה נוציא לכם מים: (יא) ויגרם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים וישתה העדה ובעירם: (יב) ויאמר יקנאק אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם: (יג) המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את יקנאק ויקדש בם:

רש"י
(ח) **ואת בעירם** - מכאן שחס הקדוש ברוך הוא על ממונם של ישראל: (י) **ויקהלו וגו'** - זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה: **המן הסלע הזה נוציא** - לפי שלא היו מכירין אותו, לפי שהלך הסלע וישב לו בין הסלעים, כשנסתלק הבאר, והיו ישראל אומרים להם מה לכם מאיזה סלע תוציאו לנו מים, לכך אמר להם המורים סרבנים, לשון יוני שוטים, מורים את מוריהם, המן הסלע הזה שלא נצטוינו עליו נוציא לכם מים: (יא) **פעמים** - לפי שבראשונה לא הוציא אלא טיפין, לפי שלא צוה המקום להכותו אלא ודברתם אל הסלע, והמה דברו אל סלע אחר ולא הוציא, אמרו שמה צריך להכות כבראשונה, שנאמר (שמות יז, ו) והכית בצור, ונודמן להם אותו סלע והכהו: (יב) **יען לא האמנתם בי** - גלה הכתוב שאלולי חטא זה בלבד היו נכנסין לארץ, כדי שלא יאמרו עליהם כעון שאר דור המדבר, שנגזר עליהם שלא יכנסו לארץ, כך היה עון משה ואהרן. והלא (במדבר יא, כב) הצאן ובקר ישחט קשה מזו, אלא לפי שבסתר חסך עליו הכתוב, וכאן שבמעמד כל ישראל, לא חסך עליו הכתוב מפני קדוש השם: **להקדישני** - שאילו דברתם אל הסלע והוציא הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה מקיים דבורו של מקום, קל וחומר אנו: **לכן לא תביאו** - בשבועה, כמו (שמואל א' ג, יד) לכן נשבעתי לבית עלי, נשבע בקפיצה כדי שלא ירבו בתפלה על כך: (יג) **המה מי מריבה** - הם הנוכחים במקום אחר את אלו ראו אצטגוניי פרעה שמושיען של ישראל לוקה במים, לכך גזרו (שמות א, כב) כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו: **ויקדש בם** - שמתו משה ואהרן על ידם. שכשהקב"ה עושה דין במקודשיו הוא יראוי ומתקדש על הבריות, וכן הוא אומר (תהלים סח, לו) נורא אלהים ממקדשך, וכן הוא אומר (ויקרא י, ג) בקרובי אקדש:

ליקוטי מוהר"ן קמא תורה כ

[ה] ויבקש מאת הקדוש ברוך הוא מתנת חנם ולא יתלה בזכות עצמו; ואף על פי שעכשיו נתעורר מטה עזו של עבודתו, אין זה המטה כדי להתגאות, אלא כדי להכניע הרע שבפניו, כי ברבים יש בהם טובים ורעים, וצריך להכניע הרע שברעים פניו. אבל לפני השם יתברך יעמד כדל וכרש וידבר תחנונים, ולא יתלה בשום זכות. וזהו (דברים ג):

תפלתו. וזה בחינת: "ויגרם משה את ידו" דו"ז זה תפלתו, כמו שפתיב (שמות י"ז): "ויהי ידיו אמונה", תרגומו: פרישן בצלו, שהרים את תפלתו, ולא קשר את עצמו עם הקהל. "ויך את הסלע במטהו פעמים" כפיכחול "הפה צור ויזובו מים" (תהלים ע"ח), שהפה לב העליון, כמו שלוקחין איזה דבר בכח ובאנס, כי בא בכח מעשיו הטובים. וזהו הכאת הסלע פעמים: הכאה אחת, שלקח באורי התורה בכח ובאנס ולא בקש מתנת חנם פניו, והכאה אחת כי מי שדוחק את השעה, שעה דוחקתו (ברכות ס"ד. וערובין יג.), ונסתלק קדם זמנו. ועל הסתלקותו, השכינה, שהיא הלב הנ"ל, היא מלקלת ובוכה עליו. וזה:

"פעמים", כי מתו משה ואהרן על ידי הכאה, כמו שפתיב: "המה מי מריבה" וכו': ובשביל זה אין לאדם לדחוק את עצמו על שום דבר, אלא יבקש בתחנונים; אם יתן לו השם יתברך יתן, ואם לאו לאו. וזה: "יען לא האמנתם בי", הינו התפלה פניו, שהרים תפלתו מתפלת הקהל, שלא קשר את עצמו עם הקהל. והתפלה היא אמונה, כמו "ויהי ידיו אמונה". "להקדישני לעיני בני ישראל" להקדישני דיקא, כי על ידי התפלה של רבים נתקדש השם יתברך פניו. "לכן לא תביאו וכו' אל הארץ" רמז על הסתלקותו, כי הקדשה גם כן נתוסף למעלה בשעת פטירת הצדיק, פיזיע; נמצא, מה שנתוסף על ידם נשלם על ידם:

"ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר", שצריך לדבר תחנונים בשעה שרוצה לומר, הינו קדם הדרוש; וזהו טעות שטעה משה, שהקדוש ברוך הוא אמר למשה: "קח את המטה והקהל את העדה ודברת אל הסלע לעינינו", שיקח ממשתלת עזו שיש לו ממצוות וממעשים טובים שלו, "והקהל את העדה", כי בשעת הקהל, שיש בהם גם רעים, צריך מטה עז כדי להכניע רשעתם פניו; ואחר כך "ודברת אל הסלע לעינינו" אין דבור אלא נחתי (שבת ס"ג). ומדרש רבה שיר השירים סמוך לסופו. ועין זהר תצא רע"ט: "ודברתם אל הסלע" וכו' בדבור ופיוס וכו', שישפך שיחו ותפלתו בתחנונים כדל וכרש, אל הסלע, הינו לב העליון פניו, לעיניהם דיקא, שהיה הקהל בשעת מעשה, כדי שיקשר את עצמו עם נשמתם פניו. והוא לא כן עשה, שזכר טובו וצדקתו בשעת תפלתו, שלא השתמש עם המטה בשביל הקהל, אלא השתמש עם המטה בשעת